

2020 / Vol:6, Issue:26 / pp.714-719

RESEARCH ARTICLE

Arrival Date : 07.04.2020

Published Date : 29.05.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.318>

Reference : Satıcı, M.; Abakay, U. & Alıncak, F. (2020). "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Yeterlik Ve Öğretmen Liderlik Düzeylerinin İncelenmesi", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(26):714-719.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETMEN YETERLİK VE ÖĞRETMEN LİDERLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

The Evaluation Of Sufficiency And Leadership Level Of Physical Education Teachers

Mehmet SATICI

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı. Gaziantep/Türkiye

Doç. Dr. Uğur ABAKAY

Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Gaziantep/Türkiye

Doç. Dr. Fikret ALINCAK

Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Gaziantep/Türkiye

ÖZET

Bu araştırma, Gaziantep ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen liderlik ve yeterlilik düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan 217 (44 kadın, 173 erkek) beden eğitimi öğretmeni arasından gönüllük esasına göre seçilen bireyler üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak iki ölçek kullanılmıştır ("Öğretmen Yeterlik Ölçeği" ve "Öğretmen Liderlik Ölçeği"). Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır. İstatistiksel yöntem olarak, yüzde, frekans ve ortalama hesapları, korelasyon ve t testi analizi kullanılmıştır.

Sonuç olarak, Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen liderlik rollerine ilişkin algı ve beklentilerinin genel olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak beklenti ve algı puanlarının karşılaştırmasına bakıldığında, kurumsal gelişme ve mesleki gelişim açısından beklenti puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma grubunun öğretmen yeterliliklerine ilişkin inançlarının da oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlilik inançlarının arttığı durumlarda, öğretmen liderlik rollerine ilişkin beklenti ve algılarının da arttığı belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Beden Eğitimi, Öğretmen, Liderlik, Yeterlik

ABSTRACT

This research is a descriptive study aimed at evaluating teacher leadership and proficiency levels of physical education teachers working in Gaziantep province. The study was conducted on 217 (44 female, 173 male) physical education teachers who were working in schools affiliated to the Gaziantep Provincial National Education Directorate during the 2017-2018 academic year. Two scales were used as data collection tools in the study. (The "Teacher Proficiency Scale" and the "Teacher Leadership Scale"). SPSS 22.0 program was used in the statistical analysis of the data. Percentage, frequency and average calculations, correlation and t test analysis were used as statistical methods.

As a result, it was determined that physical education teachers' perception and expectations about teacher leadership roles were generally high. However, when comparing the expectations and perception scores, it is concluded that the expectation scores are higher in terms of institutional development and professional development. It has been found out that the beliefs of the research group on teacher competencies are also very high. It has been determined that the expectations and perceptions of teacher leadership roles increase in cases where the physical education teachers' beliefs of competence increase.

Key Words: Physical Education, Teacher, Leadership, Sufficiency

1. GİRİŞ

Eğitim alanında çalışanların genel olarak belirledikleri amaç, yetişmekte olan çocuk ve gençlerin toplum içerisinde sağlıklı ve verimli bir şekilde yer almalarını sağlamaya yardımcı olmaktır. Bu uyum sürecinin sonuca varması için insan davranışlarının eğitim amaçları doğrultusunda değiştirilmesini gerçekleştirmek gerekmektedir (Varış, 1998).

Eğitimden geçmeyen bir bireyin, kişisel olarak hiçbir zaman herhangi bir alanda yetişme imkanı bulamayacağı ve eğitim olanakları dar bir çerçevede olan toplumların sosyo ekonomik ve kültürel anlamda gelişmelerinin mümkün olmayacağından hareketle, eğitim kurumlarının önemli düzeyde bir sorumluluğa sahip olduğu belirtilmektedir (Karaküçük, 1999).

Eğitim sistemi içerisinde en önemli unsurlardan biride öğretmendir. Sistemi oluşturan unsurların ve yetiştirilecek olan öğrencilerin daha yaratıcı ve verimli olması amacıyla özelliklerinin geliştirilmesi gereklilik olmuştur. Dolayısıyla daha özellikli bir öğretmene ve çağdaş öğretim programlarına, daha istekli öğrencilere ve kaliteli bir yönetim anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır. Sistemi oluşturan her bir unsurun, sürecin ve sonucun oluşturulmasında etkili olacağı belirtilmektedir. Bu bakımdan eğitim sisteminin geliştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalarında çok yönlü olması gerekmektedir ve öğretmen özelliklerini geliştirmeye yönelik çalışmaların yapımı aşamasında öğretmenlerin bu konuya yönelik inançlarının artırılması sağlanmalıdır (İlhan, 2004).

Öğretmenler ve öğretmenlik mesleğindeki nitelik konusu dünyanın gündeminden düşmeyen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlik mesleği ve bu mesleği yürüten profesyonellerin mesleğin gereklerini yerine getirişleriyle ilgili düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri üzerinde hep konuşulan bir konu olagelmıştır (Seferoğlu, 2004).

Genel olarak alan yazınında yapılan çalışmalara baktığımızda, öğrenci başarısında öğretmenlerin önemli düzeyde role sahip oldukları net olarak görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin öğrenmesinde önemli role sahip oldukları inancı taşıyan bir öğretmenin öğrencilerinin başarılarında da önemli düzeyde bir artış görülmektedir (Bandura, 1994; Tschannen ve ark. 1998).

Öğretmenler için, bir öğrencinin başarısının miktarı ve arzusu, yeterlilik kavramıyla ilgili olduğu belirtilmektedir (Goddard ve ark. 2000). Bandura (1994) öğretmenlerin, öğretim yeterlilikleri göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenler yüksek öğretim yeterliliği sergilediklerinde, öğrencilerin daha istekli oldukları ve zihinsel gelişmelerinde de önemli bir artış meydana geldiğini ifade etmektedir (Bandura, 1994).

Öğretmenlik mesleği ile ilgili özel alan uzmanlığı ihtiyacı olan branşlardan biri de beden eğitimi öğretmenliği olarak görülmektedir (Salman, 2007). Çünkü beden eğitimi öğretmenliğinde sadece teorik bilgiler yeterli olmamakta, bununla birlikte uygulamalı öğretiminde daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf ortamında ihtiyaç duyulan öğretmenlik rollerini gerçekleştirmede bazı sorunlar olduğu ve ilişkili kişilerle problemler yaşadığı, bu bakımdan beden eğitimi öğretmenliğine yönelik toplum içerisinde bir prestij kaybı olma durumunu ortaya çıkarmaktadır (Arslan ve Mendeş, 2002; Çoban ve Turan, 2004).

Bu bakımdan, beden eğitimi öğretmenin üzerinde bulundurması gereken yeterliliklerin tespit edilmesi, öğretmen, öğrenci ve eğitim-öğretim açısından oldukça önem taşımaktadır. Kaliteli bir eğitimi ancak iyi yetiştirilmiş ve mesleki becerilere sahip öğretmenlerin gerçekleştirebileceği belirtilmektedir. Öğretmen, eğitim sürecinin değişkenlerinden biridir. Ancak sürecin nitelik ve niceliğini planlayan, uygulamayı yöneten ve ürünü değerlendiren yönleriyle öğretmenin yeterlikleri, eğitim ürününde bağımsız değişken rolü oynar (Bilgen, 1998).

Ülkemizde alan yazınında öğretmen yeterlikleri ve liderlik rollerine ilişkin yapılan çalışmalarda bir çok branş üzerinde çok sayıda çalışma mevcut olup, beden eğitimi öğretmenleri üzerinde bu sayının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışma, beden eğitimi

öğretmenlerinin öğretmen yeterlik ve öğretmen liderlik rollerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaç edinilmiştir. Bu bakımdan yapmış olduğumuz bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, Gaziantep ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen liderlik ve yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan 217 (44 kadın, 173 erkek) beden eğitimi öğretmeni arasından gönüllük esasına göre seçilen bireyler üzerinde uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki ölçek kullanılmıştır. “Öğretmen Yeterlik Ölçeği” ve “Öğretmen Liderlik Ölçeği” ile katılımcıların bir takım özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Öğretmen Yeterlik Ölçeği: Diken (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan 16 maddelik ve likert tipli 5 seçenekten oluşan, öğretmen adaylarının kendi yeterliklerine yönelik değerlendirmeye yöneliktir ve birbirinden bağımsız iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar Faktör I. Bireysel Faktörler (İçsel Faktörler) (1, 3, 5, 7, 9, 11 ve 13. Maddeler) ve Faktör II. Genel Öğretim Yeterliği (Dışsal Faktörler) (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 15 ve 16. Maddeler) şeklindedir. Öğretmen yeterlik ölçeğinin Türkçe versiyonunun güvenilirlik çalışması Cronbach-Alfa ile yapılmış; ölçeği oluşturan toplam 16 maddenin iç tutarlık katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki alt boyutunun güvenilirlik çalışması yine Cronbach-Alpha testi ile yapılmış; iç tutarlık katsayısı ilk boyutun .71, ikinci boyutun ise .73 olarak bulunmuştur (Diken, 2004).

“Öğretmen Liderliği Ölçeği” ilköğretim okullarında, öğretmen liderlik rollerine ilişkin beklenti ve algıların ne düzeyde olduğuna ilişkin görüşlerin belirlenmesi için Beycioğlu ve Aslan (2010) tarafından geliştirilen 25 maddelik bir ölçektir. Açıklayıcı faktör analizi ile ölçeğin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Bu boyutlar, “Kurumsal Gelişme”, “Mesleki Gelişim” ve “Meslektaşlarla İşbirliği” olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı beklenti için “.93”, algı için ise “.95” olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test analizlerinde Pearson korelasyon katsayısı beklenti boyutu için “ $r=.80$ ”, algı boyutu için ise “ $r=.87$ ” olarak hesaplanmıştır. Bulgular “Öğretmen Liderlik Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir (Beycioğlu ve Aslan, 2010).

Veriler, bilgisayar ortamında Sosyal Bilimler İçin İstatistiksel Paket (SPSS 22 for Windows) programı ile analiz edilmiştir. İstatistiksel yöntem olarak, yüzde, frekans ve ortalamalar hesaplanarak, Öğretmenlerin liderlik rollerine ilişkin beklenti ve algı puanlarının karşılaştırması için Paired Sample t testi, Öğretmen yeterlikleri ve liderlik rolleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öğretmen yeterlik ve öğretmen liderlik ölçeklerinden elde edilen puanların analizine ilişkin elde edilen sonuçlar tablolar ve tablo altı açıklamalar şeklinde verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma grubunun liderlik rollerine ilişkin beklenti ve algı puanlarının karşılaştırması

Alt Boyutlar	Gruplar	N	Ort.	ss	t	p
Kurumsal Gelişme	Beklenti	217	4.08	.57	2.243	.026
	Algı	217	4.01	.61		
Mesleki Gelişim	Beklenti	217	3.98	.57	5.334	.000
	Algı	217	3.79	.71		
Meslektaşlarla İşbirliği	Beklenti	217	4.08	.57	.022	.983
	Algı	217	4.08	.61		

Tablo 1’de araştırma grubunun öğretmen liderlik ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre meslektaşlarla işbirliği alt boyutunda beklenti ve algı puanları arasında herhangi bir farklılığa rastlanmazken ($p>0.05$), kurumsal gelişme ve mesleki gelişim alt boyutlarında beklenti puanları lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$). Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin kurumsal gelişme ve mesleki gelişim açısından beklenti puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Araştırma grubunun öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin dağılımı

	N	Min.	Max.	Ortalama	ss
Bireysel Faktörler	217	2,57	5,00	4,01	,53
Genel Öğretim Yeterliliği	217	2,67	5,00	3,89	,63

Tablo 2’de araştırma grubunun öğretmen yeterliliklerine ilişkin ölçek alt boyutlarından elde ettikleri puanların dağılımları verilmektedir. Bu na göre, araştırma grubunun bireysel faktörler alt boyutundan elde ettikleri puan ortalaması $X=4.0\pm 0.53$, genel öğretim yeterliliği alt boyutundan elde ettikleri puan ortalaması $X=3.89\pm 0.63$ olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Araştırma grubunun öğretmen yeterlilikleri ile liderlik rolleri arasındaki ilişki

		1	2	3	4	5	6	7	8	
Yeterlilik Ölçeği	1. Bireysel Faktörler	r	1	,803**	,522**	,601**	,532**	,411**	,566**	,437**
		p		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	2. Öğretim Yeterliliği	r		1	,518**	,613**	,567**	,431**	,489**	,397**
		p			,000	,000	,000	,000	,000	,000
Algı Ölçeği	3. Kurumsal Gelişme	r		1	,801**	,655**	,519**	,596**	,640**	
		p			,000	,000	,000	,000	,000	
	4. Mesleki Gelişim	r			1	,689**	,540**	,656**	,598**	
		p				,000	,000	,000	,000	
	5. Meslektaşlarla İşbirliği	r				1	,440**	,443**	,438**	
		p					,000	,000	,000	
Beklenti Ölçeği	6. Meslektaşlarla İşbirliği	r				1	,758**	,728**		
		p					,000	,000		
	7. Mesleki Gelişim	r						1	,769**	
		p							,000	
8. Kurumsal Gelişme								1		

** $p<0.01$

Tablo 3’de araştırma grubunun öğretmen yeterlilikleri ile liderlik rolleri arasındaki ilişki verilmektedir. Buna göre, öğretmenlerinin yeterlilik inançları ile liderlik rollerine ilişkin pozitif ve anlamlı korelasyonlara rastlanmıştır ($p<0.05$).

Yeterlik ölçeği alt boyutlarından bireysel faktörler ile genel öğretim yeterliliği arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanmıştır.

Yeterlik ölçeği alt boyutları ile algı ölçeği ve beklenti ölçeği alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır.

Algı ölçeği kurumsal gelişme alt boyutu ile mesleki gelişim alt boyutu arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanırken, meslektaşlarla işbirliği arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır.

Algı ölçeği alt boyutları ile beklenti ölçeği alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkilere rastlanmıştır.

Beklenti ölçeği alt boyutları arasında da pozitif yönde kuvvetli ilişkilere rastlanmıştır.

Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlilik inançlarının arttığı durumlarda, öğretmen liderlik rollerine ilişkin beklenti ve algılarının da arttığından söz edilebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yeterlik ve öğretmen liderlik rolleri ölçeklerinden elde edilen sonuçların tartışmasına yer verilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen liderlik rollerine ilişkin algı ve beklentilerinin genel olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak beklenti ve algı puanlarının karşılaştırmasına bakıldığında, kurumsal gelişme ve mesleki gelişim açısından beklenti puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Köllükçü (2011) ve Beycioğlu'nun (2009) ilköğretim öğretmenleri üzerinde, Beycioğlu ve Aslan'ın (2012) ilköğretim öğretmenleri ve okul yöneticileri üzerinde, Ağırman'ın (2016) sınıf öğretmenleri üzerinde yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir (Köllükçü, 2011; Beycioğlu, 2009; Beycioğlu ve Aslan, 2012; Ağırman, 2016).

Beden eğitimi öğretmenlerinin sporla uğraşmış veya halen uğraşmakta olan bireylerden oluştuğu bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla sporla uğraşan bireylerin liderlik özelliklerinin daha yüksek olacağı söylenebilir. Bu bakımdan beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik rollerine ilişkin algılarının yüksek çıkması normal bir durum olarak karşılanabilir. Ancak beklenti puanlarının algılarından yüksek olması çalışma ortamlarında fiziki ve çevresel faktörlerin yetersizliğinden tam olarak liderlik rollerini sergileyemedikleri inancından kaynaklanabilir.

Araştırma grubunun öğretmen yeterliliklerine ilişkin inançlarının da oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Farklı öğretmen grupları üzerinde yapılan çalışmalarda bu özelliklerinin orta düzeyde olduğuna ilişkin bulgular mevcuttur (Ağırman, 2016; Taşdemir, 2007; Kahramanoğlu ve Ay, 2013). Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yeterliliklerine ilişkin inançlarının yüksek çıkması oldukça önemli bir sonuçtur. Öğrencilerin çoğu zaman rol model olarak aldıkları beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yeterliliğine ilişkin inançlarının yüksek olması, öğretim süreci içerisinde öğrencilere daha olumlu yansımaktır. Beden eğitimi dersi uygulamalı bir ders olduğu için, uygulamanın içerisinden gelen beden eğitimi öğretmenlerinin de branşlarına olan hâkimiyetleri yeterlilik inançlarının yüksek olmasını sebep olmuş olabilir.

Yeterlik ölçeği alt boyutlarından bireysel faktörler ile genel öğretim yeterliliği arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanmıştır. Yeterlik ölçeği alt boyutları ile algı ölçeği ve beklenti ölçeği alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Algı ölçeği kurumsal gelişme alt boyutu ile mesleki gelişim alt boyutu arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanırken, meslektaşlarla işbirliği arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Algı ölçeği alt boyutları ile beklenti ölçeği alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkilere rastlanmıştır. Beklenti ölçeği alt boyutları arasında da pozitif yönde kuvvetli ilişkilere rastlanmıştır. Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlilik inançlarının arttığı durumlarda, öğretmen liderlik rollerine ilişkin beklenti ve algılarının da arttığından söz edilebilir. Çalışmada elde edilen sonuç, öğretmen yeterliliği ve öğretmen liderliği özelliklerinin kavramsal anlamda birbiriyle ilişkili olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya koyduğu söylenebilir. Beden eğitimi öğretmenleri sosyal ve sportif etkinliklerde yönlendirici konumunda oldukları için, genellikle diğer öğretmenler ve hatta okul yöneticileri tarafından lider öğretmen olarak görülürler ve bu durum da beden eğitimi öğretmenlerinde yeterli ve nitelikli öğretmen algısı oluşturabilir.

Sonuç olarak, Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen liderlik rollerine ilişkin algı ve beklentilerinin genel olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak beklenti ve algı puanlarının karşılaştırmasına bakıldığında, kurumsal gelişme ve mesleki gelişim açısından beklenti puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma grubunun öğretmen yeterliliklerine ilişkin inançlarının da oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlilik inançlarının arttığı durumlarda, öğretmen liderlik rollerine ilişkin beklenti ve algılarının da arttığı belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

Ağırman N. Sınıf öğretmenlerinin öğretmen yeterlik ve öğretmen liderlik düzeylerinin değerlendirilmesi. 2016, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 114 sayfa, (Yrd. Doç. Dr. Muhammet Hanifi ERCOŞKUN).

Arslan C. Mendeş B. Orta dereceli okullarda beden eğitimi dersine yönelik öğrencilerin ilgi ve tutumlarının araştırılması (Elazığ Örneği). Ege Üniv., Performans Dergisi, 2002. 8(1):30-47.

Bandura A. Self-efficacy. Encyclopedia of human behavior, 1994: 4:71-81.

Beycioğlu K, Aslan B. Öğretmen Liderliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. İlköğretim Online Dergisi. 2010; 9(2):764-775.

Beycioğlu K. İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Sergiledikleri Liderlik Rollerine İlişkin Bir Değerlendirme, (2009) İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 194 sayfa, Malatya, (Prof. Dr. Battal Aslan)

Beycioğlu, K. ve Aslan, B. (2012). Öğretmen ve yöneticilerin öğretmen liderliğine ilişkin görüşleri: Bir karma yöntem çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice], 18(2), 191-223.

Bilgen N. Öğretmen ve eğitimi. Milli Eğitim Dergisi. 1998:137: 61–62.

Çoban B. Turan M. Öğrenci görüşlerine göre ideal beden eğitimi öğretmenin nitelikleri: ölçek geliştirme çalışması. F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. 2004. 16(1):149-161.

Diken, İ. H. (2004). Öğretmen Yeterlik Ölçeği: Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 16, 102-112.

Goddard RD. Hoy WK. Hoy AW. Collective teacher efficacy: its meaning, measure, and impact on student achievement. American Educational Research Journal, 2000: 37(2): 479-507.

İlhan AÇ. 21.Yüzyılda öğretmen yeterlikleri. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 2004. 58.

Kahramanoğlu, R. ve Ay, Y. (2013). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Alan Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından Analizi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 2(2), 285-301.

Karaküçük S. Okul yöneticilerinin ders dışı etkinliklere yaklaşımları. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1999: 4(3):51–62.

Kölükçü, D. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğretmen Liderliğini Gösteren Davranışlarının Gereklilik ve Sergilenme Derecesine İlişkin Görüşleri. (2011), Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 123 sayfa, Ankara, (Doç. Dr. Sedagül Akbaba Altun).

Salman M. Beden eğitimi öğretmenliği mesleğine yönelim. 5.Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyum Kitabı, Adana, 2007, S 19.

Seferoğlu SS. Öğretmen yeterlilikleri ve mesleki gelişim. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 2004. 58, 40-45.

Taşdemir, M. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Okul, Meslektaşları ve Kendi Mesleki Yeterliliklerini Algılamaları, Milli Eğitim Dergisi,174, 171-192.

Tschannen–Moran M. Hoy AW. Hoy WK. Teacher efficacy: It's meaning and measure. Review of Educational Research, 1998: 68: 202-248.

Varış F. Eğitim bilimine giriş. Ankara: Alkım Yayınevi. 1998: s.79.